

Rozdział 4

IDENTYFIKACJA ORAZ OKREŚLENIE SPOSOBÓW ELIMINACJI LUB OGRANICZANIA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ ICH SKUTKÓW DLA OBSZARU PARKU, W TYM IDENTYFIKACJA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ DLA ZACHOWANIA WŁAŚCIWEGO STANU OCHRONY SIEDLISK PRZYRODNICZYCH ORAZ GATUNKÓW ZWIERZĄT I ICH SIEDLISK BĘDĄCYCH PRZEDMIOTAMI OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 OSTOJA BIEBRZAŃSKA ORAZ OBSZARU NATURA 2000 DOLINA BIEBRZY W CZĘŚCIACH POKRYWAJĄCYCH SIĘ Z OBSZAREM PARKU

1. Istniejące zagrożenia wewnętrzne

Lp.	Identyfikacja zagrożenia ¹	Zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe Parku, w tym przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 ² i Ostoja Biebrzańska PLB200006 ³ w części pokrywającej się z granicami Parku	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia oraz jego skutków
Gospodarka wodna			
1	J02 Pogorszenie warunków wodnych siedlisk mokradłowych spowodowane pracami hydrotechnicznymi, utrzymanowymi cieków i rowów.	<p>Ekosystemy wodne i mokradłowe oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód, a w szczególności:</p> <p>Siedliska przyrodnicze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 6230⁴ Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płyty bogate florystycznie), 2) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>), 3) 6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>), 4) 6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>), 5) 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (<i>Caricion lasiocarpae</i>), 6) 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (<i>Caricion</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ograniczenie drenującego oddziaływania rowów melioracyjnych poprzez odbudowę i remont urządzeń piętrzących oraz blokowanie odpływu z rowów melioracyjnych. 2) Zakaz prowadzenia nowych prac odwodnieniowych. 3) Pozostawianie starych rowów do naturalnego zarośnięcia i wypłylenia. 4) Ochrona naturalnych procesów zachodzących w ciekach – sedymentacji i erozji rzecznej. 5) Edukacja społeczeństwa w zakresie roli wody w ekosystemach bagiennych oraz metod gospodarowania wodą zgodnie z wymaganiami przyrodniczymi na użytkach zielonych o wysokim uwodnieniu.

¹ Kody zagrożeń podano zgodnie z Instrukcją wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000, Wersja 2012.1, Załącznik nr 5 „Lista referencyjna zagrożeń, presji i działań” Dyrekcja Generalna ds. Środowiska, Europejska Agencja Środowiska (EEA), ostatnia aktualizacja: 12.04.2011.

² Kody siedlisk przyrodniczych, nazwy siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt lub roślin podano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1713).

³ Kody gatunków ptaków zostały zaczerpnięte z portalu Eionet http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal, będącego oficjalnym partnerem Europejskiej Agencji Środowiska (EEA).

⁴ Siedlisko przyrodnicze lub gatunek o znaczeniu priorytetowym.

		<p><i>davalliana</i>, <i>Caricion lasiocarpae</i>, <i>Caricion nigrae</i>),</p> <p>7) 91D0⁴ Bory i lasy bagienne, 8) 91E0⁴ Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe.</p> <p>Gatunki roślin:</p> <p>1) 6216 haczykowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>), 2) 1903 lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>), 3) 1528 skalnica torfowiskowa (<i>Saxifraga hirculus</i>).</p> <p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) 1166 traszka grzebieniasta, 2) 1188 kumak nizinny, 3) A021 bąk, 4) A022 bączek, 5) A030 bocian czarny, 6) A031 bocian biały, 7) A037 łabędź czarnodzioby – pop. wędrowna, 8) A041 gęś białoczerna – pop. wędrowna, 9) A050 świstun, 10) A054 rożeniec – pop. wędrowna, 11) A156⁴ rycyk, 12) A160⁴ kulik wielki, 13) A162⁴ krwawodziób, 14) A127 żuraw – pop. rozrodcza, 15) A127 żuraw – pop. migrująca, 16) A121 batalion – pop. wędrowna, 17) A153⁴ kszyc, 18) A122 derkacz, 19) A119⁴ kropiatka, 20) A120 zielonka, 21) A084 błotniak łąkowy, 22) A272 podróżniczek, 23) A294⁴ wodniczka, 24) A409⁴ cietrzew. 25) A090⁴ orlik grubodzioby, 26) A089 orlik krzykliwy, 27) A081 błotniak stawowy, 28) A215 puchacz, 29) A222 uszatka błotna, 30) A193 rybitwa rzeczna, 31) A197 rybitwa czarna, 32) A234 dzięcioł zielonosiwy, 33) A238 dzięcioł średni, 34) A239 dzięcioł białogrzbiety,</p>	<p>6) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie nielegalnego odwadniania siedlisk w granicach Parku.</p>
--	--	--	--

		35) A054 rożeniec – pop. wędrowną. 36) 1032 skójką gruboskorupowa, 37) 1014 poczwarówka zwężona, 38) 1013 poczwarówka Geyera, 39) 1016 poczwarówka jajowata, 40) 1037 trzepla zielona, 41) 1042 zalotka większa.	
2	J02.15 Zatory w korytach rzek powodowane przez skoszoną roślinność lądową wprowadzaną intencjonalnie do rzek przez użytkowników terenów nadrzecznych lub spływającą do cieków po intensywnych opadach deszczu.	Ekosystemy wodne Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	1) Egzekwowanie zakazów wprowadzania odpadów do wód powierzchniowych (monitoring prowadzony przez służby terenowe). 2) Edukacja społeczeństwa w zakresie właściwego zarządzania wodami.
3	J02.01 Tamowanie spływu wód przez nasyp drogi z Dolistowa Starego do Dębowa (na prawym brzegu rz. Biebrzy) powodujące nadmierne podtopienia użytków zielonych.	Zasoby wodne Biebrzy.	Postulowanie przez Dyrektora Parku modernizacji drogi poprzez jej przebudowę i wykonanie przepustów z piętrzeniem.
4	J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska.	Gatunki zwierząt: 1) 1032 skójką gruboskorupowa, 2) 1130 boleń.	1) Zapobieganie spływaniu skoszonej roślinności ciekami wodnymi oraz interwencje w przypadku występowania takich zjawisk (usuwanie zatorów). 2) Informowanie zarządców cieków, na których koszona roślinność jest źródłem zatorów. Współpraca z zarządcami w celu zapobiegania sytuacjom zatorów rzecznych. 3) Edukacja społeczeństwa oraz instytucji prowadzących prace utrzymaniowe na ciekach, w zakresie skutków niewłaściwego wykaszania roślinności w ciekach wodnych.
Rolnictwo i użytkowanie lasu			
5	J02.01 Odwodnienie siedlisk bagiennych spowodowane pracami hydrotechnicznymi, utrzymanowymi i	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód, a w szczególności: Siedliska przyrodnicze:	1) Ograniczenie drenującego oddziaływania rowów melioracyjnych poprzez odbudowę i remont urządzeń piętrzących oraz blokowanie

	<p>odwadnianiem siedlisk mokradłowych prowadzące do negatywnych zmian w ekosystemach wodno-błotnych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) 6230⁴ Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie), 2) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>), 3) 6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>), 4) 6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>), 5) 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (<i>Caricion lasiocarpae</i>), 6) 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (<i>Caricion davallianae</i>, <i>Caricion lasiocarpae</i>, <i>Caricion nigrae</i>), 7) 91D0⁴ Bory i lasy bagienne, 8) 91E0⁴ Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. <p>Gatunki roślin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 6216 haczykowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>), 2) 1903 lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>), 3) 1528 skalnica torfowiskowa (<i>Saxifraga hirculus</i>). <p>Gatunki zwierząt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 1166 traszka grzebieniasta, 2) 1188 kumak nizinny, 3) A021 bąk, 4) A022 bączek, 5) A030 bocian czarny, 6) A031 bocian biały, 7) A037 łabędź czarnodzioby – pop. wędrowna, 8) A041 gęś białoczarna – pop. wędrowna, 9) A050 świstun, 10) A054 rożeniec – pop. wędrowna, 11) A156⁴ rycyk, 12) A160⁴ kulik wielki, 13) A162⁴ krwawodziób, 14) A127 żuraw – pop. rozrodcza, 15) A127 żuraw – pop. migrująca, 16) A121 batalion – pop. wędrowna, 	<p>odpływu z rowów melioracyjnych.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) Zakaz prowadzenia nowych prac odwodnieniowych. 3) Pozostawianie starych rowów do naturalnego zarośnięcia i wypłylenia. 4) Ochrona naturalnych procesów zachodzących w ciekach – sedymentacji i erozji rzecznej. 5) Edukacja społeczeństwa w zakresie roli wody w ekosystemach bagiennych oraz metod gospodarowania wodą zgodnie z wymaganiami przyrodniczymi na użytkach zielonych o wysokim uwodnieniu. 6) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie nielegalnego odwadniania siedlisk w granicach Parku.
--	--	--	--

		<p>17) A153⁴ kszczyk, 18) A122 derkacz, 19) A119⁴ kropiatka, 20) A120 zielonka, 21) A084 błotniak łąkowy, 22) A272 podróżniczek, 23) A294⁴ wodniczka, 24) A409⁴ cietrzew. 25) A090⁴ orlik grubodzioby, 26) A089 orlik krzykliwy, 27) A081 błotniak stawowy, 28) A215 puchacz, 29) A222 uszatka błotna, 30) A193 rybitwa rzeczna, 31) A197 rybitwa czarna, 32) A234 dzięcioł zielonosiwy, 33) A238 dzięcioł średni, 34) A239 dzięcioł biało-grzbiety, 35) A054 rożeniec – pop. wędrowna, 36) 1032 skójką gruboskorupowa, 37) 1014 poczwarówka zwężona, 38) 1013 poczwarówka Geyera, 39) 1016 poczwarówka jajowata, 40) 1037 trzepla zielona, 41) 1042 zalotka większa.</p>	
6	A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja pozyskiwania biomasy.	<p>Siedliska przyrodnicze: 1) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>), 2) 6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>).</p> <p>Gatunki zwierząt: 1) 1014 poczwarówka zwężona, 2) 1013 poczwarówka Geyera, 3) 1016 poczwarówka jajowata, 4) A021 bąk, 5) A156⁴ rycyk, 6) A160⁴ kulik wielki, 7) A162⁴ krwawodziób, 8) A153⁴ kszczyk, 9) A154⁴ dubelt, 10) A090⁴ orlik grubodzioby. 11) A122 derkacz, 12) A120 zielonka, 13) A084 błotniak łąkowy, 14) A081 błotniak stawowy, 15) A272 podróżniczek, 16) A294⁴ wodniczka.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Opóźnienie pierwszego pokosu. 2) Propagowanie ekstensywnych zasad użytkowania rolniczego. 3) Ograniczanie wykaszania trzcinowisk oraz wiklinowisk w obrębie strefy korytowej oraz miejsc liczniejszego występowania podróżniczka. 4) Utrzymanie mozaiki siedlisk. 5) Zabezpieczenie stanowisk przed wykaszaniem mechanicznym. 6) Ograniczanie wykaszania trzcinowisk przyrzecznych oraz w sąsiedztwie starorzeczy. 7) Propagowanie i wprowadzanie pakietów finansujących właściwe praktyki m.in.: programy rolno-środowiskowo-klimatyczne, fundusze w ramach grantów lub projektów celowych. 8) Utrzymanie ekstensywnych sposobów koszenia łąk oraz pastwisk.
7	A03.03 Zaniechanie / brak koszenia.	Siedliska przyrodnicze:	<ol style="list-style-type: none"> 1) Usuwanie drzew i krzewów.

		<p>1) 2330 Wydmny śródładowe z murawami napiaskowymi, 2) 6120⁴ Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>), 3) 6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>), 4) 6230⁴ Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie), 5) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>), 6) 6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>), 7) 6510 Niżowe łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion</i>), 8) 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (<i>Caricion davallianae</i>, <i>Caricion lasiocarpae</i>, <i>Caricion nigrae</i>).</p> <p>Gatunki roślin: 1) 1902 obuwik pospolity, 2) 6216 haczykowiec błyszczący, 3) 1903 lipiennik Loesela.</p> <p>Gatunki zwierząt: 1) A152 rycyk, 2) A160⁴ kulik wielki, 3) A162⁴ krwawodziób, 4) A153⁴ kszczyk, 5) A154⁴ dubelt, 6) A122 derkacz, 7) A119⁴ kropiatka, 8) A090⁴ orlik grubodzioby, 9) A089 orlik krzykliwy, 10) A222 uszatka błotna, 11) A294⁴ wodniczka, 12) 1060 czerwończyk nieparek, 13) 1071 strzępotek edypus, 14) 4038 czerwończyk fioletek, 15) 6169 przeplatka maturalna, 16) 1014 poczwarówka zwężona, 17) 1013 poczwarówka Geyera, 18) 1016 poczwarówka jajowata.</p>	<p>2) Utrzymanie ekstensywnego koszenia. 3) Wprowadzenie wypasu lub częstszego wykaszania. 4) Promocja i wykorzystanie pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych.</p>
8	A04.03 Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu.	<p>Gatunki zwierząt: 1) A031 bocian biały, 2) A152 rycyk, 3) A160⁴ kulik wielki, 4) A162⁴ krwawodziób,</p>	<p>1) Propagowanie oraz utrzymanie ekstensywnego wypasu zwierząt. 2) Propagowanie wśród rolników pakietów finansujących</p>

		5) A154 ⁴ dubelt, 6) A122 derkacz, 7) A193 rybitwa rzeczna.	właściwe praktyki m.in.: programy rolno- środowiskowo-klimatyczne, fundusze w ramach grantów lub projektów celowych.
9	A04.01.01 Intensywny wypas bydła.	Siedlisko przyrodnicze 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi.	Zwiększenie powierzchni obszarów ekstensywnie wypasanych.
10	K02.03 Eutrofizacja; m.in. w wyniku wnoszenia cząsteczek gleby zasobnych w biogeny w wyniku erozji wietrznej na wysoczyznach.	Siedliska przyrodnicze: 1) 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi, 2) 6120 ⁴ Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>), 3) 6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>), 4) 6230 ⁴ Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie), 5) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>), 6) 6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>), 7) 6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>), 8) 6510 Niżowe łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion</i>), 9) 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (<i>Caricion davalliana</i> , <i>Caricion lasiocarpae</i> , <i>Caricion nigrae</i>), 10) 91D0 ⁴ Bory i lasy bagienne, 11) 91T0 Bory chrobotkowe, 12) 91I0 ⁴ Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>). Gatunki roślin: 1) 6216 haczykowiec błyszczący, 2) 1903 lipiennik Loesela, 3) 1528 skalnica torfowiskowa. Gatunki zwierząt: 1) 5339 różanka, 2) 1130 boleń, 3) 1166 traszka grzebieniasta, 4) 1188 kumak nizinny.	1) Promowanie ekstensywnej gospodarki rolnej oraz przebudowy struktury użytków rolnych w kierunku zwiększenia udziału trwałych użytków zielonych w miejsce gruntów ornych. 2) Promocja pasów zadrzewień i zakrzaczeń na wysoczyznach w otoczeniu Parku. 3) Utrzymywanie uwilgotnienia gleb zapobiegającego nadmiernej mineralizacji materii organicznej. 4) Edukacja ekologiczna prowadzona wśród społeczności lokalnych oraz właścicieli wód i gruntów dotycząca konsekwencji nieracjonalnego wykorzystania siedlisk wodnych. 5) Użytkowanie kośne wraz z usuwaniem biomasy lub prowadzenie analogicznych działań ochronnych. 6) Ograniczenie zabudowy w Parku i jego otulinie.

11	H Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych na skutek rolnictwa w Parku.	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ograniczenie stosowania nawozów naturalnych (gnojowicy, gnojówki i obornika) oraz sztucznych na obszarze Parku. 2) Zakaz stosowania nawozów w odległości 50 m od najbliższego cieku w granicach Parku. 3) Lokalizowanie źródeł zanieczyszczeń wód i ich zgłaszanie Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku. 4) Utrzymywanie stref buforowych wzdłuż brzegów rzek w postaci pasów roślinności stanowiącej barierę przed zanieczyszczeniami obszarowymi i erozją. 5) Działania na rzecz pozostawiania roślinności szuwarowej w ujściowych odcinkach rowów, jako ważnej bariery biogeochemicznej (biofiltru) zatrzymującej i pochłaniającej zanieczyszczenia. 6) Promowanie paludikultury, czyli zrównoważonego użytkowania torfowisk, w szczególności w obrębie obszarów ochrony krajobrazowej. 7) Działania na rzecz budowy systemów oczyszczania ścieków, kanalizowania wsi, oczyszczania ścieków burzowych, budowy płyt obornikowych w miejscowościach położonych w Parku. 8) Nabywanie gruntów na rzecz Skarbu Państwa lub na rzecz Parku nieruchomości, w tym przez realizację prawa pierwokupu, w celu niedopuszczenia do rozpraszania zabudowy w Parku. 9) Zachęcanie rolników do uczestnictwa w Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym PROW.
----	--	---	--

			<p>10) Edukacja społeczeństwa w zakresie negatywnych skutków zanieczyszczenia wód, w tym eutrofizacji, oraz zapobiegania tym zjawiskom.</p> <p>11) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.</p>
12	J03.02 Antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk.	<p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) A156⁴ rycyk, 2) A160⁴ kulik wielki, 3) A162⁴ krwawodziób, 4) A153⁴ kszczyk, 5) A154⁴ dubelt, 6) A122 derkacz, 7) A119⁴ kropiatka, 8) A294⁴ wodniczka.</p>	<p>1) Zakaz prowadzenia nowych prac odwodnieniowych.</p> <p>2) Prace renaturyzacyjne odwracające skutki dawnych prac odwodnieniowych.</p> <p>3) Usuwanie drzew i zakrzaczeń, koszenie.</p>
13	A11 Inne rodzaje praktyk rolniczych (niewłaściwe użytkowanie rolnicze).	<p>Siedliska przyrodnicze:</p> <p>1) 6230⁴ Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie), 2) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>).</p>	<p>1) Utrzymanie mozaiki siedlisk.</p> <p>2) Staranne usuwanie biomasy.</p>
14	B02.02 Wycinka lasu	<p>Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne.</p> <p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) 1308 mopek zachodni. 2) A090⁴ orlik grubodzioby, 3) A089 orlik krzykliwy, 4) A215 puchacz.</p>	<p>1) Wykup gruntów prywatnych i inne formy nabywania prawa do nieruchomości, w tym ich dzierżawienie.</p> <p>2) Czynny udział administracji Parku w procesie tworzenia i opiniowania UPUL.</p> <p>3) Edukacja społeczeństwa w zakresie znaczenia i potrzeby zachowania zakrzaczeń i zadrzewień oraz pozostawiania kęp drzewostanu do naturalnego rozpadu.</p>
15	B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne.	<p>1) Wykup gruntów.</p> <p>2) Edukacja społeczeństwa w zakresie znaczenia i potrzeby pozostawiania drzew martwych i umierających.</p> <p>3) Pozostawienie ekosystemów leśnych bez ingerencji.</p>
16	B02.01 Odnawianie lasu po wycince (nasadzenia) – niewłaściwy dobór gatunków do sztucznych odnowień lasu.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne.	<p>1) Czynny udział administracji Parku w procesie tworzenia i opiniowania UPUL.</p> <p>2) Wykup gruntów.</p> <p>3) Edukacja społeczeństwa w zakresie znaczenia i potrzeby dostosowania składów</p>

			odnowień do zespołów roślinnych i typów siedliskowych lasu.
Procesy ekosystemowe, ewolucja biocenotyczna			
17	K02.01 Zmiana składu gatunkowego w wyniku sukcesji.	<p>Siedliska przyrodnicze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 2330 Wydmy śródłądowe z murawami napiaskowymi, 2) 6120⁴ Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>), 3) 6210 Murawy kserotermiczne, 4) 6230⁴ Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie), 5) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>), 6) 6430 Okrajkowe ziołorośla nadrzeczne, 7) 6440 Łąki selernicowe, 8) 6510 Niżowe łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion</i>), 9) 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (<i>Caricion lasiocarpae</i>), 10) 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (<i>Caricion davallianae</i>, <i>Caricion lasiocarpae</i>, <i>Caricion nigrae</i>), 11) 91I0⁴ Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>), 12) 91E0⁴ Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>, olsy źródłiskowe), 13) 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (<i>Potamion</i>, <i>Nympheion</i>, <i>Lemnetea</i>). <p>Gatunki zwierząt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) A031 bocian biały, 2) A152 rycyk, 3) A160⁴ kulik wielki, 4) A162⁴ krwawodziób, 5) A121 batalion – pop. wędrowna, 6) A153⁴ kszczyk, 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wypas. 2) Wykaszanie i odkrzaczanie. 3) Tworzenie stref ekotonowych. 4) Poprawa warunków wilgotnościowych, retencji wody. 5) Promocja i wykorzystanie pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych. 6) Zapobieganie zanieczyszczeniom wód. 7) Propagowanie tradycyjnych form upraw rolnych i ekstensywnego użytkowania łąk. 8) Nabywanie na rzecz Skarbu Państwa lub na rzecz Parku nieruchomości, w tym przez realizację prawa pierwokupu. 9) Przywracanie struktury przestrzennej i składu gatunkowego drzewostanów zgodnych z siedliskiem przyrodniczym 91I0⁴ poprzez cięcia regulujące strukturę przestrzenną i gatunkową, zmniejszające zacienienie dna lasu, ręczne koszenie runa oraz inicjowanie i wspieranie odnowień naturalnych dębu. 10) Brak możliwości przeciwdziałania w przypadku siedliska 91E0⁴.

		<p>7) A154⁴ dubelt, 8) A122 derkacz, 9) A119⁴ kropiatka, 10) A090⁴ orlik grubodzioby, 11) A089 orlik krzykliwy, 12) A084 błotniak łąkowy, 13) A215 puchacz, 14) A222 uszatka błotna, 15) A193 rybitwa rzeczna, 16) A197 rybitwa czarna, 17) A196 rybitwa białowasa, 18) A198⁴ rybitwa białoskrzydła, 19) A294⁴ wodniczka, 20) A409⁴ cietrzew, 21) A054 rożeniec – pop. wędrowna. 22) 1014 poczwarówka zwężona, 23) 1013 poczwarówka Geyera, 24) 1016 poczwarówka jajowata.</p>	
18	K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja.	<p>Siedliska przyrodnicze: 1) 91T0 Bory chrobotkowe, 2) 91I0⁴ Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>).</p> <p>Gatunki roślin: 1) 1902 obuwik pospolity, 2) 6216 haczykowiec błyszczący 3) 1903 lipiennik Loesela, 4) 1477 sasanka otwarta, 5) 1528 skalnica torfowiskowa, 6) 1437 leniec bezpodkwiatowy.</p> <p>Gatunki zwierząt: 1) 1014 poczwarówka zwężona, 2) 1013 poczwarówka Geyera, 3) 1016 poczwarówka jajowata, 4) 1042 zalotka większa.</p>	<p>1) Usuwanie warstwy mszystej i ręczne wygrabianie i wynoszenie ściółki. 2) Usuwanie pojawiającego się świerka. 3) Usuwanie obumarłych drzew i krzewów oraz ich fragmentów z podłoża. 4) Regulacja nadmiernego zwarcia drzew do uzyskania optymalnego zwarcia poniżej 60%. 5) Usunięcie ściętej biomasy poza siedlisko. 6) Regulowanie składu i pokrycia warstwy krzewów oraz pokrycia warstwy runa. Przerzedzanie nadmiernie rozwijającej się warstwy podszytu i podrostu, ręczne koszenie runa. 7) Regulacja zwarcia i składu gatunkowego drzewostanu na korzyść dębu szypułkowego. 8) Usuwanie roślin drzewiastych co kilka lat. 9) Okresowe pogłębianie zbiorników wodnych. 10) Użytkowanie kośne lub pastwiskowe wraz z usuwaniem biomasy lub prowadzenie analogicznych działań ochronnych. 11) Wykup gruntów.</p>

19	I01 Obce gatunki inwazyjne.	<p>Siedliska przyrodnicze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi, 2) 6120⁴ Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>), 3) 6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>), 4) 6230⁴ Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płyty bogate florystycznie), 5) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>), 6) 6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>), 7) 6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>), 8) 6510 Niżowe łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion</i>), 9) wszystkie ekosystemy leśne. <p>Gatunki roślin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 1477 sasanka otwarta, 2) 1437 leniec bezpodkwiatowy. <p>Gatunki zwierząt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) A156⁴ rycyk, 2) A160⁴ kulik wielki, 3) A162⁴ krwawodziób, 4) A193 rybitwa rzeczna, 5) A197 rybitwa czarna, 6) A196 rybitwa białowąsa, 7) A198⁴ rybitwa białoskrzydła. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Redukcja liczebności lisa, jenota i wizona amerykańskiego. 2) Ograniczenie presji wrony siwej w kluczowych miejscach występowania ptaków siewkowych w Parku. 3) Utrzymanie ekstensywnego wypasu z dostępem zwierząt do rzeki w celu eliminacji gatunków szuwarowych. 4) Zwalczanie gatunków inwazyjnych drzew i krzewów obcego pochodzenia (klon jesionolistny, czeremcha późna, dąb czerwony, robinia akacjowa, dereń rozłogowy, śnieguliczka biała, wierzba ostrolistna, róża pomarszczona i inne według potrzeb) w celu ich eliminacji. 5) Zwalczanie obcych gatunków inwazyjnych roślin zielnych (nawłoci, konyzy kanadyjskiej, kolczurki klapowanej, słonecznika bulwiastego, rudbekii dwukolorowej, topinambur i innych według potrzeb) w celu ich eliminacji. 6) Edukacja społeczeństwa w zakresie zagrożeń ze strony obcych gatunków inwazyjnych.
20	I02 Ekspansywne gatunki rodzime.	<p>Siedliska przyrodnicze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 2330 Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi, 2) 6120⁴ Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>), 3) 6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>), 4) 6230⁴ Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płyty bogate florystycznie), 5) 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinietum caeruleae</i>), 	<ol style="list-style-type: none"> 1) W razie konieczności wynikającej z potrzeby ochrony siedlisk przyrodniczych, zbiorowisk roślinnych i gatunków roślin zabiegi ograniczające ich liczebność m.in. przez ścinanie, wyrywanie, ogławianie, obrączkowanie. 2) Hamowanie wzrostu i rozwoju trzciny przez jej wykaszanie. 3) Użytkowanie kośne wraz z usuwaniem biomasy lub prowadzenie analogicznych działań ochronnych na torfowiskach.

		<p>6) 6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>),</p> <p>7) 6440 Łąki selernicowe (<i>Cnidion dubii</i>),</p> <p>8) 6510 Niżowe łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion</i>),</p> <p>9) 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (<i>Caricion lasiocarpae</i>),</p> <p>10) 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (<i>Caricion davallianae</i>, <i>Caricion lasiocarpae</i>, <i>Caricion nigrae</i>),</p> <p>11) wszystkie ekosystemy leśne.</p> <p>Gatunki roślin:</p> <p>1) 6216 haczykowiec błyszczący,</p> <p>2) 1903 lipiennik Loesela,</p> <p>3) 1528 skalnica torfowiskowa.</p>	<p>4) Wycinka podrostu drzew i krzewów.</p> <p>5) Wykaszanie fragmentów siedlisk zarastających ekspansywnymi gatunkami.</p> <p>6) Wprowadzanie ekstensywnego wypasu.</p>
21	K04. 01 Konkurencja o światło; zacienienie.	<p>Siedliska przyrodnicze:</p> <p>1) 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi,</p> <p>2) 6120⁴ Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>).</p> <p>Gatunki roślin:</p> <p>1) 1477 sasanka otwarta,</p> <p>2) 1437 leniec bezpodkwiatowy.</p>	Wycinka podrostu drzew i krzewów.
22	K03.04 Drapieżnictwo.	<p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) A030 bocian czarny,</p> <p>2) A156⁴ rycyk,</p> <p>3) A160⁴ kulik wielki,</p> <p>4) A162⁴ krwawodziób,</p> <p>5) A154⁴ dubelt,</p> <p>6) A090⁴ orlik grubodzioby,</p> <p>7) A089 orlik krzykliwy,</p> <p>8) A084 błotniak łąkowy,</p> <p>9) A081 błotniak stawowy,</p> <p>10) A222 uszatka błotna,</p> <p>11) A193 rybitwa rzeczna,</p> <p>12) A197 rybitwa czarna,</p> <p>13) A196 rybitwa białowasa,</p> <p>14) A198⁴ rybitwa białoskrzydła,</p> <p>15) A409⁴ cietrzew.</p>	<p>1) Ograniczenie liczebności drapieżników. Redukcja liczebności lisa, jenota, wizona amerykańskiego.</p> <p>2) Eliminacja wszystkich osobników szopa pracza.</p> <p>3) Grodzenie kolonii lęgowych pastuchem elektrycznym.</p> <p>4) Zabezpieczenie drzew gniazdowych repelentami,</p> <p>5) Rozważenie możliwości ograniczenia presji wrony siwej w kluczowych miejscach występowania ptaków siewkowych w Parku.</p>
23	M02.03 Zmniejszenie populacji lub wyginięcie gatunku.	<p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) 1071 strzępotek edypus,</p> <p>2) 4038 czerwończyk fioletek,</p> <p>3) A409⁴ cietrzew.</p>	1) Działania z zakresu ochrony czynnej polegającej na utrzymaniu otwartego charakteru stanowiska występowania gatunku.

			<p>2) Reintrodukcja ptaków pochodzących z hodowli lub populacji naturalnych.</p> <p>3) Kontrole stanowiska strzępotka edypusa w celu ochrony przed nielegalnymi odłowami.</p>
24	K03 Międzygatunkowe interakcje wśród zwierząt.	Gatunki zwierząt: A090 ⁴ orlik grubodzioby.	Poprawa warunków siedliskowych poprzez renaturyzację obszarów w sąsiedztwie lasów bagiennych w celu izolacji przestrzennej oraz separacji siedliskowej obu populacji (<i>Clanga clanga</i> i <i>Clanga pomarina</i>) na terenie Parku.
25	K05.01 Zmniejszenie płodności / depresja genetyczna.	Gatunki zwierząt: 1) A090 ⁴ orlik grubodzioby, 2) A409 ⁴ cietrzew.	<p>1) Zwiększenie sukcesu lęgowego poprzez wybieranie oraz odchowanie w sztucznych warunkach młodszego (słabszego) pisklęcia orlika grubodziobego.</p> <p>2) Reintrodukcja ptaków pochodzących z hodowli lub populacji naturalnych.</p>
26	K02.02 Nagromadzenie materii organicznej.	<p>Siedlisko przyrodnicze 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (<i>Potamion</i>, <i>Nympheion</i>, <i>Lemnetea</i>).</p> <p>Gatunki zwierząt: 1) 5339 różanka, 2) 1130 boleń.</p>	<p>1) Wykaszenie roślinności szuwarowej.</p> <p>2) Usuwanie ściętej biomasy poza siedlisko.</p>
27	K04.04 Brak czynników zapylających.	Gatunki roślin: 1902 obuwik pospolity.	Użytkowanie kośne (lub analogiczne działania ochronne) łąk i polan w sąsiedztwie stanowiska wraz z usuwaniem biomasy.
Turystyka i rekreacja, kłusownictwo			
28	G01/F02.03 Niepokojenie i płoszenie zwierząt przez turystów uprawiających sport i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji; nadmierna presja wędkarska.	Gatunki zwierząt: 1) 1032 skójką gruboskorupowa, 2) 1130 boleń, 3) 1037 trzepla zielona, 4) A021 bąk, 5) A022 bączek, 6) A027 czapla biała, 7) A037 łabędź czarnodzioby – pop. wędrowna, 8) A041 gęś białoczelną – pop. wędrowna, 9) A050 świstun, 10) A054 rożeniec – pop. wędrowna, 11) A120 zielonka,	<p>1) Ograniczenie aktywności turystycznej w Parku, zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora Parku w sprawie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego w celach turystycznych i rekreacyjnych.</p> <p>2) Ograniczenie penetracji ludzkiej w okresie lęgowym.</p> <p>3) Ograniczenie penetracji wędkarskiej w miejscach najliczniejszych koncentracji ptaków wodno-błotnych w trakcie migracji.</p>

		<p>12) A121 batalion – pop. wędrowna 13) A081 błotniak stawowy, 14) A075 bielik, 15) A193 rybitwa rzeczna, 16) A196 rybitwa białowąsa, 17) A198⁴ rybitwa białoskrzydła.</p>	<p>4) Zwalczanie kłusownictwa. 5) Zwiększenie nadzoru służb Parku w zakresie zwalczania kłusownictwa. 6) Edukacja w zakresie odpowiedzialnego wędkarstwa. 7) Utrzymywanie gatunków żywicielskich dla skójki gruboskorupowej.</p>
29	D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe.	<p>Siedlisko przyrodnicze 6120⁴ Ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>).</p> <p>Gatunki roślin: 1) 1477 sasanka otwarta, 2) 6216 haczykowiec błyszczący.</p> <p>Gatunki zwierząt: 1) A030 bocian czarny, 2) A409⁴ cietrzew.</p>	Zapobieganie opuszczaniu szlaków przez turystów.
30	G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne.	<p>Gatunki zwierząt: 1) 1032 skójka gruboskorupowa, 2) A037 łabędź czarnodzioby – pop. wędrowna, 3) A041 gęś białoczarna – pop. wędrowna, 4) A050 świstun, 5) A054 rożeniec – pop. wędrowna.</p>	<p>1) Ograniczenie aktywności turystycznej oraz udostępniania rzeki Biebrzy do spływów kajakowych, zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora Parku w sprawie sposobów udostępniania obszarów Parku w celach turystycznych i rekreacyjnych 2) Sprzątanie odpadów pozostawionych przez turystów. 3) Zwalczanie naruszeń regulaminu udostępniania Parku. 4) Adekwatne do skutków turystyki wodnej zmiany regulaminu oraz miejsc udostępnianych w tym celu w razie zaistnienia przekroczeń wpływu turystyki na ekosystemy wodne. 5) Edukacja turystów w zakresie odpowiedzialnego korzystania z wód. Promowanie turystyki przyrodniczej i form turystyki przyjaznej środowisku. 6) Właściwe planowanie i tworzenie infrastruktury turystycznej w celu kanalizowania ruchu turystycznego i biwakowania w ściśle określonych</p>

			miejscach, zapewniających właściwe gospodarowanie odpadami i ściekami produkowanymi przez turystów.
31	G01.05 Lotnictwo, szybownictwo, paralotniarstwo, baloniarstwo.	Gatunki zwierząt: 1) A037 łabędź czarnodzioby – pop. wędrowna, 2) A041 gęś białoczerna – pop. wędrowna, 3) A050 świstun, 4) A054 rożeniec – pop. wędrowna.	Ograniczenie natężenia przelotów lub zakaz przelotów w miejscach koncentracji ptaków oraz w miejscach najcenniejszych żerowisk.
32	G02.09 Obserwowanie przyrody.	Gatunki zwierząt: 1) A121 batalion – pop. wędrowna, 2) A154 ⁴ dubelt, 3) A409 ⁴ cietrzew.	1) Ograniczenie dostępności miejsc okresowo ważnych dla ptaków wodno-błotnych. 2) Poprawa infrastruktury turystycznej. 3) Edukacja obserwatorów oraz fotografów przyrody.
33	F03.02 Chwywanie, trucie, kłusownictwo, kolekcjonerstwo.	Gatunki roślin: 1477 sasanka otwarta. Gatunki zwierząt: 1) 1130 boleń, 2) 1352 ⁴ wilk szary, 3) 1361 ryś, 4) A075 bielik, 5) 1071 strzępotek edypus, 6) 4038 czerwończyk fioletek, 7) 1060 czerwończyk nieparek, 8) 6169 przeplatka maturna, 9) 1042 zalotka większa, 10) 1037 trzepla zielona.	1) Prewencja oraz ściganie osób wykładających trutki przeciwko lisom. 2) Zwalczanie naruszeń regulaminu udostępniania Parku do połowu ryb. 3) Zwalczanie kłusownictwa. 4) Poszukiwanie i usuwanie znalezionej sprzętu kłusowniczego. 5) Zwalczanie przestępstw w zakresie polowania i pozyskiwania zwierząt oraz plądrowania stanowisk sasanki otwartej.
34	G01.02 Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne.	1) Kanalizowanie ruchu turystycznego poprzez poprawę i uatrakcyjnienie infrastruktury turystycznej. 2) Ustawianie szlabanów i znaków z zakazami oraz tablic informacyjnych. 3) Oznakowanie obszarów Parku udostępnionych do amatorskiego zbierania grzybów (tablice informacyjne przy parkingach leśnych) i upublicznianie informacji o takich obszarach. 4) Edukacja społeczeństwa w zakresie zakazów obowiązujących na obszarze Parku oraz ich znaczenia dla przyrody.

			5) Egzekwowanie zakazu wstępu do stref wyłączonych z udostępnienia.
35	G01.08 Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku.	Gatunki zwierząt: 1032 skójką gruboskorupowa.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Właściwe planowanie i tworzenie infrastruktury turystycznej w celu organizacji ruchu turystycznego. 2) Ograniczenie aktywności turystycznej w Parku zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora Parku w sprawie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego w celach turystycznych i rekreacyjnych. 3) Zwalczanie naruszeń regulaminu udostępniania Parku. 4) Adekwatne do skutków turystyki wodnej zmiany regulaminu oraz miejsc udostępnianych w tym celu w razie zaistnienia przekroczeń wpływu turystyki na ekosystemy wodne. 5) Edukacja turystów w zakresie odpowiedzialnego korzystania z wód. Promowanie turystyki przyrodniczej i form turystyki przyjaznej środowisku.
36	H05.01 Zaśmiecanie.	Siedlisko przyrodnicze 6120 ⁴ Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>).	<ol style="list-style-type: none"> 1) Jednolite i czytelne oznakowanie zewnętrznej granicy Parku. 2) Ukierunkowanie ruchu turystycznego przez budowę i konserwację infrastruktury turystycznej, w szczególności drogowskazów, oznakowań, tablic informacyjnych, map oraz tablic z regulaminem Parku. 3) Utrzymanie właściwego stanu, w tym konserwacja, modernizacja i rozbudowa infrastruktury turystycznej. 4) Prowadzenie działań edukacyjnych i prewencyjnych.
Zagospodarowanie przestrzenne			
37	H Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych na skutek oddziaływania istniejącej	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Budowa sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, 2) Techniczne zabezpieczenie wód podziemnych przed zanieczyszczeniem wzdłuż szlaków komunikacyjnych

	infrastruktury technicznej i zabudowy.		systemem drenażu i utylizacji odcieków.
38	D01 Drogi, linie kolejowe; śmierć lub uraz w wyniku kolizji z pojazdami. Prace utrzymaniowe w pasie drogowym.	Gatunki zwierząt: 1) 1352 ⁴ wilk szary, 2) 1361 ryś, 3) 1308 mopek zachodni, 4) 1318 nocek łydkowłosy, 5) 1166 traszka grzebieniasta, 6) 1188 kumak nizinny, 7) A224 lelek.	1) Wnioskowanie o zastosowanie odcinkowego pomiaru prędkości. 2) Ostrzeganie przed działaniami niezgodnymi z prawem. 3) Utrzymywanie naturalnych barier biologicznych w postaci pasa krzewów i drzew wzdłuż dróg. 4) Uzyskanie wpływu na ściślejsze egzekwowanie ograniczenia dozwolonej prędkości w miejscach zidentyfikowanego natężenia zagrożenia. 5) Budowa przejść dla zwierząt w ramach przebudowy, rozbudowy i budowy infrastruktury drogowej i kolejowej.
39	C01.01 Wydobywanie piasku i żwiru.	Siedlisko przyrodnicze 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi.	Zapobieganie powstawaniu kolejnych naziemnych wyrobisk naziemnych i kontrola przestrzegania zakazu poboru kruszyw z istniejących wyrobisk.
40	H05.01 Odpadki i odpady stałe.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne.	1) Usuwanie odpadów pozostawionych wzdłuż szlaków komunikacyjnych. 2) Likwidacja nielegalnych składowisk odpadów w granicach Parku. 3) Ustawianie i obsługa koszy na odpady w obrębie infrastruktury turystycznej. 4) Edukacja społeczności lokalnej w zakresie skutków zanieczyszczenia powierzchni ziemi oraz możliwości przeciwdziałania tym zjawiskom. 5) Promowanie selektywnej zbiórki oraz segregacji odpadów i ich wywozu na składowiska. 6) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie zanieczyszczenia powierzchni ziemi na obszarze Parku.
41	J03.02.01 Zmniejszenie migracji / bariery dla migracji.	Gatunki zwierząt: 1) 1352 ⁴ wilk szary, 2) 1361 ryś.	Zachowanie korytarzy migracyjnych.

42	E04 Degradacja przedpola widokowego wskutek wprowadzenia elementów kontrastowych elewacji i pokryć dachowych.	Krajobraz.	Ujednolicenie architektoniczne zasad zabudowy w zakresie materiałów i kolorów elewacji i pokryć dachowych oraz wysokości zabudowy oraz charakteru ogrodzeń, nawiązujące do charakteru regionalnego.
43	E04 Rozwój zróżnicowanej architektonicznie zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki.	Krajobraz.	Ujednolicenie architektoniczne zasad zabudowy w zakresie materiałów, kolorów elewacji i pokryć dachowych, wysokości zabudowy oraz charakteru ogrodzeń, nawiązujące do charakteru regionalnego.
44	E04 Degradująca harmonię krajobrazu ekspozycja nasypu drogi krajowej DK60.	Krajobraz.	Nasadzenia roślinności krzewiastej, osłaniającej bezpośrednią ekspozycję nasypu drogi krajowej DK60.
45	G05 Zacieranie cech zabytku, degradacja, destrukcja i dewastacja zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego; Stopniowy zanik legend, nazw własnych mieszkańców wsi, nazw gwarowych, tradycji, wiedzy i praktyki dotyczącej przyrody i wszechświata, umiejętności związanych z tradycyjnym gospodarstwem, wytwórczością, rzemiosłem oraz przygotowywaniem pożywienia oraz topo- i hydronimii.	Dziedzictwo kulturowe.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zachowanie i ochrona wszystkich zidentyfikowanych elementów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. 2) Dalsza identyfikacja wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego oraz ich zachowanie i ochrona. 3) Włączenie otoczenia społecznego w proces identyfikacji zasobów dziedzictwa kulturowego na obszarze Parku i w otulinie Parku oraz wspieranie inicjatyw oddolnych w tym zakresie. Inicjowanie i wspieranie procesów prowadzących do wzrostu świadomości społecznej na temat roli zasobu dziedzictwa kulturowego: jako źródła pamięci i tożsamości opartej na różnorodności tego dziedzictwa, w polepszeniu warunków gospodarczych, umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego i wspieraniu zrównoważonego rozwoju. 4) Inicjowanie i wspieranie procesów zmierzających do uznania przez jednostki i społeczności ich odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe. 5) Zapewnienie szerokiego dostępu do dziedzictwa

			<p>kulturowego znajdującego się na obszarach będących własnością lub zarządzanych przez Park oraz inicjowanie i wspieranie procesów udostępniania tego dziedzictwa przez innych właścicieli i zarządców oraz użytkowników.</p> <p>6) Inicjowanie i wspieranie procesów przywracających zanikające elementy niematerialnego dziedzictwa kulturowego.</p> <p>7) Umożliwianie i wspieranie kreatywnego wykorzystywania dziedzictwa kulturowego znajdującego się na obszarach będących własnością lub zarządzanych przez Park oraz inicjowanie i wspieranie procesów, które doprowadzą do udostępnienia tego dziedzictwa przez jego właścicieli, zarządców i użytkowników do takiego wykorzystania.</p>
Inne			
46	J01/J01.01 Wypalanie; pożary torfowisk.	<p>Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy Parku.</p> <p>Gatunki zwierząt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) A021 bąk, 2) A022 bączek, 3) A156⁴ rycyk, 4) A160⁴ kulik wielki, 5) A162⁴ krwawodziób, 6) A127 żuraw – pop. rozrodcza, 7) A153⁴ kszczyk, 8) A154⁴ dubelt, 9) A084 błotniak łąkowy, 10) A081 błotniak stawowy, 11) A222 uszatka błotna, 12) A272 podróżniczek, 13) A294⁴ wodniczka. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zapobieganie pożarom, gaszenie pożarów. 2) Zwiększenie retencji wody na obszarach o wysokim potencjale siedliskowym poprzez ograniczenie odpływu wody ze środowiska (zakaz prac melioracyjnych, renaturyzacja siedlisk).
47	G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy Parku.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Promocja pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych. 2) Zwiększenie powierzchni obszarów ekstensywnie wypasanych. 3) Ograniczenie drapieżnictwa lisa. 4) Poprawa warunków hydrologicznych.

			<p>5) Zabiegi ochrony czynnej w celu zwiększenia liczebności populacji ptaków siewkowych.</p> <p>6) Wykupy, zamiany i inne formy nabywania prawa do nieruchomości, w tym ich dzierżawienie, w celu umożliwienia kompleksowej ochrony siedlisk.</p>
48	F06 Samodzielne, rabunkowe poszukiwanie zabytków i pamiątek historycznych.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy Parku. Nieodnawialne zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym dotychczas nierozpoznanego.	Patrolowanie terenu przez Straż Parku.

2. Potencjalne zagrożenia wewnętrzne

Lp.	Identyfikacja zagrożenia ¹	Zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe Parku, w tym przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 ² i Ostoja Biebrzańska PLB200006 ³ w części pokrywającej się z granicami Parku	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia oraz jego skutków
Gospodarka wodna			
1	J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych, w tym budowa i odtwarzanie szlaków żeglugowych.	<p>Ekosystemy wodne, w tym: Siedliska przyrodnicze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (<i>Potamion</i>, <i>Nympheion</i>, <i>Lemnetea</i>), 2) 3270 Zalewane muliste brzegi rzek. 3) 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników. <p>Gatunki zwierząt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 5339 różanka, 2) 1145 piskorz, 3) 2484 minóg ukraiński, 4) 1149 koza, 5) 1130 boleń, 6) 1042 zalotka większa, 7) 1037 trzepla zielona, 8) 1337 bóbr europejski, 9) 1355 wydra 10) A021 bąk, 11) A022 bączek, 12) A030 bocian czarny, 13) A037 łabędź czarnodzioby – pop. wędrowna, 14) A041 gęś białoczelna – pop. wędrowna, 	Zakaz prowadzenia prac hydrotechnicznych powodujących prostowanie koryt rzecznych i/lub zwiększony odpływ wód.

		15) A050 świstun, 16) A054 rożeniec – pop. wędrowna, 17) A156 ⁴ rycyk, 18) A160 ⁴ kulik wielki, 19) A162 ⁴ krwawodziób, 20) A090 ⁴ orlik grubodzioby, 21) A081 błotniak stawowy, 22) A075 bielik, 23) A193 rybitwa rzeczna, 24) A197 rybitwa czarna, 25) A196 rybitwa białowąsa, 26) A198 ⁴ rybitwa białoskrzydła, 27) A272 podróżniczek, 28) A294 ⁴ wodniczka.	
Rolnictwo i leśnictwo			
2	B02 Nielegalne pozyskiwanie drewna.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne.	1) Edukacja społeczeństwa w zakresie zakazów obowiązujących na obszarze Parku oraz ich znaczenia dla przyrody. 2) Kontrola, w tym monitoring wizyjny z wykorzystaniem fotopułapek i dronów. 3) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń związanych z nielegalnym pozyskaniem drewna.
Procesy ekosystemowe, ewolucja biocenotyczna			
3	I01 Obce gatunki inwazyjne.	Gatunki zwierząt: 1) 1032 skójka gruboskorupowa, 2) 5339 różanka, 3) 1149 koza, 4) A021 bąk, 5) A022 bączek, 6) A027 czapla biała, 7) A054 rożeniec – pop. wędrowna, 8) A127 żuraw – pop. rozrodcza, 9) A153 ⁴ kszyk, 10) A122 derkacz, 11) A119 ⁴ kropiatka, 12) A409 ⁴ cietrzew.	1) Bezwzględna eliminacja osobników szopa pracza. 2) Ograniczenie liczebności drapieżników. 3) Zakaz wypuszczania do rzek i zbiorników wodnych odłowionych inwazyjnych gatunków ryb. 4) Zakaz stosowania obcych gatunków ryb jako przynęt do połowu ryb. 5) Ograniczenie rozwoju gospodarki stawowej na terenie Parku.
4	K03.04 Drapieżnictwo.	Gatunki zwierząt: 1) A021 bąk, 2) A022 bączek, 3) A027 czapla biała, 4) A127 żuraw – pop. rozrodcza, 5) A153 ⁴ kszyk, 6) A122 derkacz, 7) A119 ⁴ kropiatka, 8) A072 trzmielojad, 9) A215 puchacz.	1) Ograniczenie liczebności drapieżników. 2) Bezwzględna eliminacja osobników szopa pracza. 3) Zabezpieczanie drzew z gniazdami oraz montaż platform gniazdowych. Zabezpieczanie gniazd.

5	M01 Zmiana warunków mikroklimatycznych.	Gatunki roślin: 1) 1477 sasanka otwarta, 2) 1437 leniec bezpodkwiatowy.	Regulowanie składu i pokrycia warstwy krzewów w otoczeniu grądzików.
6	K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe).	Gatunki zwierząt: A409 ⁴ cietrzew.	1) Całkowita eliminacja populacji bażanta z obszaru Parku. Utrzymanie odstrzału bażanta. 2) Zakaz wpuszczania ptaków z hodowli wolieryowych.
Turystyka i rekreacja, kłusownictwo			
7	G01.01.02 Niemotorowe sporty wodne.	Gatunki zwierząt: 1) A027 czapla biała, 2) A030 bocian czarny, 3) A156 ⁴ rycyk, 4) A160 ⁴ kulik wielki, 5) A162 ⁴ krwawodziób.	1) Ograniczenie aktywności turystycznej w Parku zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora Parku w sprawie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego w celach turystycznych i rekreacyjnych. 2) Ograniczenie penetracji ludzkiej.
8	G01.05 Lotnictwo, szybownictwo, paralotniarstwo, Baloniarstwo.	Gatunki zwierząt: 1) A027 czapla biała, 2) A156 ⁴ rycyk, 3) A160 ⁴ kulik wielki, 4) A162 ⁴ krwawodziób, 5) A127 żuraw – pop. rozrodcza, 6) A121 batalion – pop. wędrowna.	Zakaz przelotów w miejscach koncentracji par lęgowych wraz z ustanowieniem ograniczenia takiej aktywności w miejscach najcenniejszych żerowisk.
9	G01.02 Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych.	Siedlisko przyrodnicze 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (<i>Potamion</i> , <i>Nympheion</i> , <i>Lemnetea</i>). Gatunki zwierząt: 1) 1352 ⁴ wilk szary, 2) 1361 ryś, 3) A120 zielonka, 4) A127 żuraw – pop. migrująca.	1) Okresowe ograniczenie natężenia ruchu turystycznego. 2) Kanalizowanie ruchu turystycznego poprzez poprawę i uatrakcyjnienie infrastruktury turystycznej. 3) Ustawianie szlabanów i znaków z zakazami oraz tablic informacyjnych. 4) Oznakowanie obszarów Parku udostępnionych do amatorskiego zbierania grzybów (tablice informacyjne przy parkingach leśnych) i upublicznianie informacji o takich obszarach. 5) Edukacja społeczeństwa o zakazach obowiązujących w Parku oraz ich znaczenia dla przyrody. 6) Egzekwowanie zakazu wstępu do stref wyłączonych z udostępnienia.
10	G01.03 Pojazdy zmotoryzowane.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne. Gatunki zwierząt: A127 żuraw – pop. migrująca.	1) Okresowe ograniczenie natężenia ruchu turystycznego. 2) Ustawienie szlabanów i znaków z zakazami oraz tablic informacyjnych.

			<p>3) Edukacja społeczeństwa o zakazach obowiązujących w Parku oraz ich znaczenia dla przyrody.</p> <p>4) Egzekwowanie zakazu wstępu do stref wyłączonych z udostępnienia.</p>
11	D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe.	Gatunki zwierząt: 1) A154 ⁴ dubelt, 2) A224 lelek.	<p>1) Okresowe ograniczenie natężenia ruchu turystycznego.</p> <p>2) Poprawa infrastruktury turystycznej.</p> <p>3) Ograniczenie penetracji w sąsiedztwie siedlisk lelka.</p> <p>4) Prowadzenie prac rębnych poza sezonem lęgowym lelka.</p>
12	F04 Pozyskiwanie / usuwanie roślin łądowych.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne.	<p>1) Zwalczanie incydentów związanych z naruszaniem zakazów obowiązujących w granicach Parku.</p> <p>2) Kontrola obszaru Parku, w tym monitoring wizyjny z wykorzystaniem fotorułek i dronów.</p> <p>3) Edukacja społeczeństwa w zakresie zakazów obowiązujących na obszarze Parku oraz ich znaczenia dla przyrody.</p>
13	G05.04 Wandalizm.	Gatunki zwierząt: 1) 1308 mopek zachodni, 2) 1318 nocek łydkowłosa.	<p>1) Współpraca z zarządcami w zakresie kontroli ruchu turystycznego w fortach i bunkrach wolnostojących.</p> <p>2) Edukacja i współpraca z właścicielami posesji.</p>
Infrastruktura			
14	D01.02 Drogi, autostrady.	Gatunki zwierząt: A084 błotniak łąkowy.	Postulowanie zastosowania odcinkowego pomiaru prędkości.
15	D01.04 Drogi kolejowe.	Gatunki zwierząt: 1) 1952 wilk szary, 2) 1361 ryś.	Zakaz budowy linii kolejowych dużych prędkości przecinających tereny bagienne Parku.
16	J03.02 Antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk.	Gatunki zwierząt: 1) 1952 wilk szary 2) 1361 ryś.	Zachowanie korytarzy migracyjnych.
17	E06.01 Rozbiórka budynków i obiektów budowlanych.	Gatunki zwierząt: 1308 mopek zachodni.	<p>1) Edukacja i współpraca z właścicielami posesji.</p> <p>2) Współpraca z organami ochrony środowiska w zakresie wyznaczania kontroli chiropterologicznej podczas przebudowy i rozbiórki obiektów.</p>
Inne			

18	J01 Pożary i gaszenie pożarów.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy nieleśne i leśne. Gatunki zwierząt: 1) A122 derkacz, 2) A119 ⁴ kropiatka, 3) A222 uszatka błotna.	1) Zwiększenie retencji wody na obszarach o wysokim potencjale siedliskowym poprzez ograniczenie odpływu wody ze środowiska (zakaz prac melioracyjnych, renaturyzacja siedlisk). 2) Utrzymanie we właściwym stanie dróg i dojazdów pożarowych oraz ich oznakowania. 3) Stała kontrola terenu w okresie zagrożenia pożarowego. 4) Tworzenie, rozbudowa i modernizacja wizyjnego systemu ochrony przeciwpożarowej. 5) Uświadamianie społeczeństwa o negatywnych dla przyrody skutkach pożarów. 6) Ustawienie, naprawa i wymiana tablic informujących o zagrożeniach pożarowych oraz o ograniczeniach we wstępie na obszary leśne, wynikających ze stanu zagrożenia pożarowego. 7) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego.
19	J01.01 Wypalanie.	Gatunki zwierząt: 1) A122 derkacz, 2) A119 ⁴ kropiatka.	Zwiększenie retencji wody na obszarach o wysokim potencjale siedliskowym poprzez ograniczenie odpływu wody ze środowiska (zakaz prac melioracyjnych, renaturyzacja siedlisk).
20	G05 Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka.	Gatunki zwierząt: A215 puchacz.	1) Utrzymanie reżimu hydrologicznego w dolinie. 2) Utrzymanie retencji wodnej torfowisk oraz terenów bagiennych. 3) Nadzór przyrodniczy przy wykonywaniu prac w lesie.

3. Istniejące zagrożenia zewnętrzne

Lp.	Identyfikacja zagrożenia ¹	Zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe Parku, w tym przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 ² i Ostoja Biebrzańska PLB200006 ³ w części	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia oraz jego skutków
-----	---------------------------------------	--	---

		pokrywającej się z granicami Parku	
Gospodarka wodna			
1	M01.02 Susze i zmniejszenie opadów.	<p>Siedliska przyrodnicze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (<i>Potamion</i>, <i>Nympheion</i>, <i>Lemnetea</i>), 2) 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników, 3) 3270 Zalewane muliste brzegi rzek, 4) 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (<i>Caricion lasiocarpae</i>), 5) 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (<i>Caricion davalliana</i>, <i>Caricion lasiocarpae</i>, <i>Caricion nigrae</i>), 6) 91D0⁴ Bory i lasy bagienne, 7) 91E0⁴ Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>, olsy źródłiskowe). <p>Gatunki roślin:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 6216 haczykowiec błyszczący, 2) 1903 lipiennik Loesela, 3) 1528 skalnica torfowiskowa, 4) 1617 starodub łąkowy. <p>Gatunki zwierząt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 5339 różanka, 2) 1145 piskorz, 3) 2484 minóg ukraiński, 4) 1149 koza, 5) 1130 boleń, 6) 1042 zalotka większa, 7) 1037 trzepla zielona, 8) 1337 bóbr europejski, 9) 1355 wydra, 10) A021 bąk, 11) A022 bączek, 12) A030 bocian czarny, 13) A037 łabędź czarnodzioby – pop. wędrowna, 14) A041 gęś białoczelna – pop. wędrowna, 15) A050 świstun, 16) A054 rożeniec – pop. wędrowna, 17) A156⁴ rycyk, 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zwiększenie naturalnej retencji wody w dolinie Biebrzy i całym dorzeczu. 2) Zarządzanie przepływem wód uwzględniające potrzeby przyrodnicze. 3) Zwiększenie odporności ekosystemów na zmiany klimatu, poprzez zwiększenie możliwości retencyjnych siedlisk hydrogenicznych oraz wspieranie czynnych procesów torfotwórczych poprzez zapobieganie ich odwadnianiu (realizacja działań renaturyzacyjnych). 4) Edukacja społeczeństwa w zakresie wiedzy na temat suszy, promowania oszczędnego gospodarowania wodą oraz technik i rozwiązań służących zwiększeniu lub odtworzeniu naturalnej retencji.

		<p>18) A160⁴ kulik wielki, 19) A162⁴ krwawodziób, 20) A090⁴ orlik grubodzioby, 21) A081 błotniak stawowy, 22) A075 bielik, 23) A193 rybitwa rzeczna, 24) A197 rybitwa czarna, 25) A196 rybitwa białowąsa, 26) A198⁴ rybitwa białoskrzydła, 27) A272 podróżniczek, 28) A294⁴ wodniczka.</p>	
2	<p>J02.05 Gospodarka wodna w dolinie Biebrzy niezapewniająca optymalnego stanu uwodnienia siedlisk, co skutkuje podtopieniami użytków rolnych i konfliktami, w szczególności niewłaściwy w czasie i ilości rozrząd wód z Jeziora Rajgrodzkiego, rozrząd wody na jazie w Dębowie (Kanał Augustowski) oraz zbiornika Bobra Wielka.</p>	<p>Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.</p>	<p>1) Współpraca z PGW Wody Polskie – aktywne działanie Parku w zakresie reagowania na bieżące działania wodnogospodarcze. 2) Rewizja instrukcji gospodarowania wodą na jazie w Dębowie, rozrządu wód z Jeziora Rajgrodzkiego oraz zbiornika Bobra Wielka z uwzględnieniem potrzeb Parku.</p>
3	<p>J02.01 Odwodnienie siedlisk bagiennych spowodowane pracami hydrotechnicznymi i melioracjami związanymi z utrzymaniem cieków prowadzące do degradacji torfowisk i eutrofizacji wód powierzchniowych.</p>	<p>Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.</p>	<p>1) Odtwarzanie naturalnej sieci hydrograficznej oraz przywracanie warunków bagiennych na torfowiskach. 2) Monitorowanie stanów wód powierzchniowych i gruntowych (podziemnych I poziomu wodonośnego). 3) Edukacja społeczeństwa w zakresie potrzeby poprawy uwilgotnienia torfowisk zdegradowanych oraz roli wody w ekosystemach bagiennych, konieczności jej zatrzymywania i metod gospodarowania na użytkach zielonych o wysokim poziomie wód w zgodzie z wymaganiami przyrodniczymi. 4) Uzgadnianie decyzji i opiniowanie planów dotyczących budowy nowych i konserwacji istniejących urządzeń melioracyjnych.</p>

4	J02.05.04 Zaburzenie warunków wodnych na skutek budowy zbiorników retencyjnych.	<p>Siedliska przyrodnicze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (<i>Potamion</i>, <i>Nympheion</i>, <i>Lemnetea</i>), 2) 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników, 3) 3270 Zalewane muliste brzegi rzek. <p>Gatunki zwierząt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 5339 różanka, 2) 1145 piskorz, 3) 2484 minóg ukraiński, 4) 1149 koza, 5) 1130 boleń, 6) 1042 zalotka większa, 7) 1037 trzepla zielona, 8) 1337 bóbr europejski, 9) 1355 wydra, 10) 1166 traszka grzebieniasta, 11) 1188 kumak nizinny, 12) wszystkie gatunki ptaków. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zwiększenie naturalnej retencji wody w dolinie Biebrzy i całym dorzeczu. 2) Zarządzanie przepływem wód uwzględniające potrzeby przyrodnicze.
5	J02.15 Zatory na ciekach powodowane przez skoszoną roślinność wodną i lądową spływającą ciekami, skutkujące blokowaniem przepływu wody oraz tworzeniem warunków beztlenowych w ciekach.	Ekosystemy wodne Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Współpraca z PGW Wody Polskie oraz działania służb terenowych Parku w zakresie monitoringu miejsc powstawania zatorów przed ich wystąpieniem. 2) Interwencyjne prowadzenie prac utrzymaniowych polegających na usuwaniu zatorów. 3) Edukacja społeczeństwa w zakresie właściwego zarządzania wodami.
Rolnictwo i użytkowanie lasu			
6	A02.01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych na skutek intensyfikacji rolnictwa w otoczeniu Parku.	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ograniczenie stosowania nawozów naturalnych (gnojówka, gnojowica, obornik) i sztucznych na obszarach użytkowanych rolniczo w Kotlinie Biebrzańskiej poza granicami Parku. 2) Promowanie paludikultury, czyli zrównoważonego użytkowania torfowisk w otulinie Parku. Zachęcanie rolników z doliny Biebrzy do uczestnictwa w Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym PROW.

			<p>3) Działania na rzecz utrzymywania stref buforowych wzdłuż brzegów rzek w postaci pasów roślinności stanowiącej barierę biogeochemiczną.</p> <p>4) Działania na rzecz pozostawiania roślinności szuwarowej w ujściowych odcinkach rowów jako bariery biogeochemicznej (biofiltru) zatrzymującej i pochłaniającej zanieczyszczenia.</p> <p>5) Promowanie zachowania stref buforowych o charakterze bagiennym lub ekstensywnie użytkowanych łąk pomiędzy obszarem chronionym Parku a obszarami użytkowymi rolniczo, w celu zatrzymywania lub ograniczania transferu substancji pochodzenia rolniczego.</p> <p>6) Edukacja ekologiczna poza granicami Parku.</p> <p>7) Projekt zwiększania świadomości o obiegu wody w zlewni Biebrzy adresowanych do wszystkich samorządów zlewni Biebrzy (działanie promocyjne).</p>
7	J02 Presja użytkowników obszarów mokradłowych na konserwację rzek i rowów.	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	<p>1) Edukacja społeczeństwa i dialog z PGW Wody Polskie.</p> <p>2) Wrażanie pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych na terenach rolniczych w otoczeniu Parku.</p> <p>3) Ograniczanie odpływu wód z systemów melioracyjnych na gruntach Skarbu Państwa, przez wykonanie i utrzymanie w należytych stanie technicznym istniejących urządzeń hydrotechnicznych oraz pozostawienie starych rowów do ich naturalnego zarośnięcia i wypłycenia.</p> <p>4) Zaniechanie prac konserwacyjnych i utrzymaniowych na ciekach i rowach oraz kopania nowych rowów odwadniających siedlisko.</p>

			<p>5) Odtwarzanie naturalnej sieci hydrograficznej oraz przywracanie warunków bagiennych na torfowiskach.</p> <p>6) Ochrona naturalnych procesów zachodzących w ciekach – sedymentacji i erozji rzecznej.</p> <p>7) Edukacja społeczeństwa w zakresie roli wody w ekosystemach bagiennych oraz metod gospodarowania wodą zgodnie z wymaganiami przyrodniczymi na użytkach zielonych o wysokim uwodnieniu.</p> <p>8) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie nielegalnego odwadniania siedlisk w granicach Parku.</p>
8	A03.01 Intensyfikacja wykorzystania użytków zielonych w otoczeniu Parku.	<p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) A031 bocian biały,</p> <p>2) A089 orlik krzykliwy,</p> <p>3) A081 błotniak stawowy,</p> <p>4) A084 błotniak łąkowy,</p> <p>5) A156⁴ rycyk,</p> <p>6) A160⁴ kulik wielki,</p> <p>7) A162⁴ krwawodziób,</p> <p>8) A122 derkacz.</p>	<p>1) Propagowanie oraz ponowne wprowadzanie ekstensywnych zasad użytkowania rolniczego, głównie dotyczącego koszenia obszarów łąkowych oraz bagiennych.</p> <p>2) Wprowadzanie pakietów rolno-środowiskowych.</p> <p>3) Negatywne opiniowanie zmiany użytkowania gruntów przez Dyrektora Parku.</p>
9	A01 Zmiana użytków zielonych na grunty orne.	<p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) A031 bocian biały,</p> <p>2) A089 orlik krzykliwy,</p> <p>3) A081 błotniak stawowy,</p> <p>4) A084 błotniak łąkowy,</p> <p>5) A156⁴ rycyk,</p> <p>6) A160⁴ kulik wielki,</p> <p>7) A162⁴ krwawodziób,</p> <p>8) A122 derkacz.</p>	<p>1) Propagowanie oraz ponowne wprowadzanie ekstensywnych zasad użytkowania rolniczego, głównie dotyczącego koszenia obszarów łąkowych oraz bagiennych.</p> <p>2) Wprowadzanie pakietów rolno-środowiskowych.</p> <p>3) Negatywne opiniowanie zmiany użytkowania gruntów przez Dyrektora Parku.</p>
10	K02.03 Eutrofizacja, erozja wietrzna – wnoszenie do doliny Biebrzy cząstek gleby zasobnych w składniki pokarmowe.	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny.	Na wysoczyznach poza Parkiem należy promować wprowadzanie i ochronę pasów zadrzewień oraz zakrzaceń, w szczególności na większych obszarach bezleśnych.
Procesy ekosystemowe, ewolucja biocenotyczna			
11	K03.03 Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe).	Gatunki zwierząt: wszystkie gatunki ptaków.	<p>1) Brak potencjalnych metod dla ograniczenia wirusa w środowisku naturalnym.</p> <p>2) Likwidowanie ognisk epidemii.</p>

			3) Bioasekuracja w gospodarstwach hodujących drób.
Turystyka i rekreacja, kłusownictwo			
12	XE Zagrożenia i naciski spoza terytorium UE.	Gatunki zwierząt: wszystkie migrujące gatunki ptaków.	Przestrzeganie regulacji prawnych.
13	F03.01 Polowanie.	Gatunki zwierząt: wszystkie gatunki ptaków.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Przestrzeganie regulacji prawnych. 2) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie naruszania zakazów obowiązujących na obszarze Parku. 3) Edukacja społeczeństwa w zakresie zakazów obowiązujących na obszarze Parku oraz ich znaczenia dla przyrody. 4) Egzekwowanie zakazu wstępu do stref wyłączonych z udostępnienia.
14	F03.02.03 Kłusownictwo.	Gatunki zwierząt: <ol style="list-style-type: none"> 1) 1352⁴ wilk szary, 2) 1361 ryś, 3) wszystkie gatunki ptaków. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Przestrzeganie regulacji prawnych. 2) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie naruszania zakazów obowiązujących na obszarze Parku. 3) Edukacja społeczeństwa w zakresie zakazów obowiązujących na obszarze Parku oraz ich znaczenia dla przyrody. 4) Egzekwowanie zakazu wstępu do stref wyłączonych z udostępnienia.
Infrastruktura			
15	H Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych na skutek oddziaływania istniejącej infrastruktury technicznej i zabudowy.	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Podejmowanie działań inicjujących kontrole instalacji odprowadzających i magazynujących ścieki na obszarach miejscowości. 2) Raportowanie podejrzeń występowania zanieczyszczeń do upoważnionych do tego organów. 3) Działania na rzecz wprowadzenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów

			ogólnych i planów zagospodarowania przestrzennego województwa, postanowień ograniczających zabudowę obszarów Parku, w szczególności położonych poza granicami zwartej zabudowy.
16	D01.02 Drogi, autostrady.	Gatunki zwierząt: 1) 1308 mopek zachodni, 2) 1318 nocek łydkowłosy.	1) Uzyskanie wpływu na ściślejsze egzekwowanie ograniczenia dozwolonej prędkości w miejscach zidentyfikowanego natężenia zagrożenia. 2) Zaproponowanie na określonych odcinkach wprowadzenia zakazu przekraczania prędkości 30 km/h. 3) Uzyskanie od zarządu dróg wprowadzenia skutecznych technicznych środków ograniczających prędkość pojazdów na drodze między Laskowcem a drogą DK65.
17	C03.03 Produkcja energii wiatrowej.	Gatunki zwierząt: wszystkie gatunki ptaków.	1) Ograniczenie zabudowy terenów otwartych wokół parku. 2) Zaplanowanie strefy buforowej wokół granic parku zakazującej budowy farm wiatrowych.
18	D02.01.01 Napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne.	Gatunki zwierząt: wszystkie gatunki ptaków.	1) Zabezpieczenie linii elektrycznych. 2) Przeniesienie gniazd o niekorzystnej lokalizacji na platformy gniazdowe. 3) Przebudowa sieci energetycznych i telefonicznych na kable podziemne.
19	E01.03 Zabudowa rozproszona.	Gatunki zwierząt: wszystkie gatunki ptaków.	Ograniczenie zabudowy jednorodzinnej w ramach zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego.
20	H04 Zanieczyszczenie powietrza.	Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy.	1) Edukacja społeczeństwa w zakresie źródeł i skutków zanieczyszczenia powietrza oraz możliwości przeciwdziałania tym zjawiskom. 2) Promowanie przyjaznych środowisku źródeł energii oraz efektywności energetycznej (m.in. termomodernizacji

			budynków, stosowania paliw dobrej jakości czy korzystania z odnawialnych źródeł energii).
21	G05 Zacieranie cech zabytku, degradacja, destrukcja i dewastacja zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego; Stopniowy zanik legend, nazw własnych mieszkańców wsi, nazw gwarowych, tradycji, wiedzy i praktyki dotyczącej przyrody i wszechświata, umiejętności związanych z tradycyjnym gospodarstwem, wytwórczością, rzemiosłem oraz przygotowywaniem pożywienia oraz topo- i hydronimii.	Dziedzictwo kulturowe.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zachowanie i ochrona wszystkich zidentyfikowanych elementów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. 2) Dalsza identyfikacja wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego oraz ich zachowanie i ochrona. 3) Włączenie otoczenia społecznego w proces identyfikacji zasobów dziedzictwa kulturowego na obszarze Parku i w otulinie Parku oraz wspieranie inicjatyw oddolnych w tym zakresie. 4) Inicjowanie i wspieranie procesów prowadzących do wzrostu świadomości społecznej na temat roli zasobu dziedzictwa kulturowego: jako źródła pamięci i tożsamości opartej na różnorodności tego dziedzictwa, w polepszeniu warunków gospodarczych, umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego i wspieraniu zrównoważonego rozwoju. 5) Inicjowanie i wspieranie procesów zmierzających do uznania przez jednostki i społeczności ich odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe. 6) Zapewnienie szerokiego dostępu do dziedzictwa kulturowego znajdującego się na obszarach będących własnością lub zarządzanych przez Park oraz inicjowanie i wspieranie procesów udostępniania tego dziedzictwa przez innych właścicieli i zarządców oraz użytkowników. 7) Inicjowanie i wspieranie procesów przywracających zanikające elementy niematerialnego dziedzictwa

			<p>kulturowego. Umożliwianie i wspieranie kreatywnego wykorzystywania dziedzictwa kulturowego znajdującego się na obszarach będących własnością lub zarządzanych przez Park oraz inicjowanie i wspieranie procesów, które doprowadzą do udostępnienia tego dziedzictwa przez jego właścicieli, zarządców i użytkowników do takiego wykorzystania.</p>
22	E06.01 Rozbiórka budynków i obiektów budowlanych.	<p>Gatunki zwierząt: 1) 1308 mopek zachodni, 2) 1318 nocek łydkowłosy.</p>	<p>Ochrona starych budynków drewnianych położonych poza obszarem Parku poprzez edukację i promowanie drewnianej architektury.</p>

4. Potencjalne zagrożenia zewnętrzne

Lp.	Identyfikacja zagrożenia ¹	Zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe Parku, w tym przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy PLH200008 ² i Ostoja Biebrzańska PLB200006 ³ w części pokrywającej się z granicami Parku	Sposób eliminacji lub ograniczenia zagrożenia oraz jego skutków
Gospodarka wodna			
1	K01 Drenujące względem Biebrzy oddziaływanie rz. Narew, która w odpowiedzi na regulację koryta oraz oddziaływanie zb. Siemianówka zmienia swój reżim przepływu, obniżając przy tym bazę erozyjną dla Biebrzy.	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	Konsultacje kolejnych aktualizacji planów gospodarowania wodami dorzecza Narwi w III, IV i V etapie planistycznym, odpowiednio w latach 2028, 2034 oraz 2040.
2	M01.02 Susze i zmniejszenie opadów.	<p>Siedliska przyrodnicze:</p> <p>1) 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (<i>Potamion</i>, <i>Nympheion</i>, <i>Lemnetea</i>),</p> <p>2) 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników,</p> <p>3) 3270 Zalewane muliste brzegi rzek,</p> <p>4) 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (<i>Caricion lasiocarpae</i>),</p>	1) Współpraca pomiędzy Parkiem i zarządcą zbiornika Bobra Wielka, w zakresie planowanych działań związanych z gospodarowaniem wodą powierzchniową oraz prac utrzymaniowych i konserwacyjnych w obrębie istniejącej i nowej infrastruktury melioracji wodnych.

		<p>5) 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (<i>Caricion davalliana</i>, <i>Caricion lasiocarpae</i>, <i>Caricion nigrae</i>),</p> <p>6) 91D0⁴ Bory i lasy bagienne,</p> <p>7) 91E0⁴ Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>, olsy źródłiskowe).</p> <p>Gatunki roślin:</p> <p>1) 6216 haczykowiec błyszczący,</p> <p>2) 1903 lipiennik Loesela,</p> <p>3) 1528 skalnica torfowiskowa,</p> <p>4) 1617 starodub łąkowy.</p> <p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) 5339 różanka,</p> <p>2) 1145 piskorz,</p> <p>3) 2484 minóg ukraiński,</p> <p>4) 1149 koza,</p> <p>5) 1130 boleń,</p> <p>6) 1042 zalotka większa,</p> <p>7) 1037 trzepla zielona,</p> <p>8) 1337 bóbr europejski,</p> <p>9) 1355 wydra,</p> <p>10) A021 bąk,</p> <p>11) A022 bączek,</p> <p>12) A030 bocian czarny,</p> <p>13) A037 łabędź czarnodzioby – pop. wędrowna,</p> <p>14) A041 gęś białoczarna – pop. wędrowna,</p> <p>15) A050 świstun,</p> <p>16) A054 rożeniec – pop. wędrowna,</p> <p>17) A156⁴ rycyk,</p> <p>18) A160⁴ kulik wielki,</p> <p>19) A162⁴ krwawodziób,</p> <p>20) A090⁴ orlik grubodzioby,</p> <p>21) A081 błotniak stawowy,</p> <p>22) A075 bielik,</p> <p>23) A193 rybitwa rzeczna,</p> <p>24) A197 rybitwa czarna,</p> <p>25) A196 rybitwa białowąsa,</p> <p>26) A198⁴ rybitwa białoskrzydła,</p> <p>27) A272 podróżniczek,</p> <p>28) A294⁴ wodniczka.</p>	<p>2) Uzgadnianie decyzji i opiniowanie planów dotyczących budowy nowych i konserwacji istniejących urządzeń melioracyjnych z określaniem warunków ważnych dla ochrony organizmów wodnych i ich siedlisk.</p> <p>3) Zatrzymywanie wody w środowisku poprzez piętrzenie i prowadzenie racjonalnej gospodarki tym zasobem.</p>
Rolnictwo i użytkowanie lasu			
3	A02.01 Intensyfikacja rolnictwa.	<p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) A031 bocian biały,</p> <p>2) A030 bocian czarny.</p>	1) Propagowanie zasad dobrych praktyk rolniczych, idei rolnictwa ekologicznego i

			<p>Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW.</p> <p>2) Wykupy gruntów w celu tworzenia buforów i różnicowania struktury krajobrazu polnego poprzez tworzenie śródpolnych remiz, zadrzewień i ugorów.</p> <p>3) Lobbowanie na poziomie Ministerstw ws. specjalnego programu wsparcia do rozwoju rolnictwa ekstensywnego na obszarach chronionych.</p>
4	J02 Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych.	<p>Gatunki zwierząt:</p> <p>1) A054 rożeniec – pop. wędrowna,</p> <p>2) A037 łabędź czarnodzioby,</p> <p>3) A050 świstun,</p> <p>4) A119⁴ kropiatka,</p> <p>5) A090⁴ orlik grubodzioby.</p>	<p>1) Zwalczanie przestępstw i wykroczeń w zakresie nielegalnego odwadniania siedlisk.</p> <p>2) Edukacja społeczeństwa w zakresie roli wody w ekosystemach bagiennych, konieczności jej zatrzymywania oraz metod gospodarowania wodą zgodnie z wymaganiami przyrodniczymi na użytkach zielonych o dużym uwodnieniu.</p>
Procesy ekosystemowe, ewolucja biocenotyczna			
5	M01.01 Zmiana temperatury.	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	Brak możliwości rozwiązania problemu.
6	I01 Obce gatunki inwazyjne.	<p>Siedliska przyrodnicze: wszystkie ekosystemy leśne.</p> <p>Gatunki zwierząt: 1032 skójka gruboskorupowa.</p>	<p>1) Monitorowanie przenikania gatunków obcych inwazyjnych roślin i zwierząt z otuliny Parku.</p> <p>2) W przypadku przeniknięcia, ograniczanie liczebności populacji gatunków obcych inwazyjnych roślin lub ich eliminowanie przez wykaszanie, ścinanie i wrywanie.</p> <p>3) Przestrzeganie regulaminu amatorskiego połowu ryb na terenie Parku.</p> <p>4) Edukacja społeczeństwa w zakresie zagrożeń powodowanych przez inwazyjne gatunki obce roślin oraz metod przeciwdziałania tym zagrożeniom.</p>
Turystyka i rekreacja, kłusownictwo			

7	F03.02.03 Chwytnie, trucie, kłusownictwo.	Gatunki zwierząt: 1) 1337 bóbr europejski 2) 1352 ⁴ wilk szary, 3) 1361 ryś, 4) A075 bielik, 5) A090 ⁴ orlik grubodzioby.	Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania zagrożonych gatunków ptaków.
Infrastruktura			
8	D01.02 Drogi, autostrady.	Gatunki zwierząt: wszystkie gatunki zwierząt.	W przypadku konieczności budowy infrastruktury drogowej przecinającej Park obligatoryjne stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających śmiertelność zwierząt oraz infrastruktury zachowującej ciągłość korytarzy ekologicznych.
9	D01.04 Drogi kolejowe.	Gatunki zwierząt: wszystkie gatunki zwierząt.	W przypadku budowy linii kolejowych nałożenie obowiązku stosowania rozwiązań technicznych ograniczających śmiertelność zwierząt w następstwie kolizji i umożliwiających przemieszczenie się zwierząt.
10	H07 Zanieczyszczenie środowiska powodowane przez nowe inwestycje drogowe i kolejowe oraz nowe obiekty przemysłowe i rolnicze (np. duże feSSSmy zwierzęce).	Ekosystemy mokradłowe Parku oraz siedliska przyrodnicze i gatunki flory i fauny zależne od wód.	1) Działania na rzecz wprowadzenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wojewódzkich planów zagospodarowania przestrzennego, postanowień ograniczających budowę obiektów przemysłowych i inwestycji drogowych lub kolejowych w otulinie Parku, mogących negatywnie wpływać na stan środowiska Parku 2) Edukacja ekologiczna poza granicami Parku. 3) Projekt zwiększania świadomości o obiegu wody w zlewni Biebrzy adresowanych do wszystkich samorządów zlewni Biebrzy (działanie promocyjne).